

גיא אלמוג

צבא הגנה ליפן

למוסכמה העיתונאית כאילו יפן היתה או עודנה מדינה פציפיסטית אין קשר למציאות

1 | 23.12.2013

מדי כמה חודשים מתפרסמות בתקשורת ידיעות כגון "70 שנה אחרי המלחמה: יפן כבר לא פציפיסטית", או "יפן נוטשת את הפציפיזם". רק לפני כמה ימים סיקר יעקב אילון את המחלוקת המתמשכת בין יפן לסיין בנוגע לריבונות על קבוצת איים קטנטנים ולא מיושבים. לפי אילון, "צבא יפן, שהיה הגנתי בלבד כחלק מהסכם הכניעה והחלטתה של יפן על מדיניות פציפיסטית, עומד לעבור שינוי היסטורי ולהפוך לצבא התקיפי". האופי הזה של סיקור יפן אינו מאפיין רק את התקשורת הישראלית. כך לדוגמה כותרת ידיעה של מרטין פקלר ב"ניו-יורק טיימס" מנובמבר האחרון היא "Secrecy Bill Could Distance Japan From Its Postwar Pacifism".

מי שניזון מהדיווחים הללו ושכמותם עשוי לקבל את הרושם שכבר שנים רבות, כל כמה חודשים או שבועות, "נוטשת" יפן מחדש את "הפציפיזם שלה". אבל על איזה פציפיזם בדיוק העיתונאים מדברים? יפן לא נטשה שום פציפיזם, מאחר שמעולם לא היתה פציפיסטית.

מה זאת אומרת? מה עם החוקה היפנית? היא לא פציפיסטית? התשובה הקצרה היא - לא. ואם נרחיב מעט, החוקה נכתבה בזמן הכיבוש האמריקאי של יפן, בעיקר על-ידי אמריקאים. ליפנים היה חלק מסוים בעיצובה הסופי, אך ניתן לומר שהיא "נכפתה" עליהם במידה זו או אחרת. ואכן, סעיף 9 בחוקה מטיל על יפן מגבלות בנוגע להחזקת צבא, ויש המפרשים אותו ככזה האוסר על יפן להחזיק כל סוג של כוח מזוין. ברם, הפרשנות המקובלת של החוקה מהיום שבו נכנסה לתוקף, הן מצד היפנים והן מצד האמריקאים, היא שאין איסור על יפן להחזיק "כוח של הגנה עצמית", כלומר צבא.

פציפיזם יפני ב"ניו-יורק טיימס", 28.11.13

יתרה מזאת, אפילו אם נאמר שהחוקה אוסרת על יפן להחזיק צבא, ומכאן שהצבא היפני הנוכחי אינו חוקתי, עדיין אין מדובר בחוקה פציפיסטית. בשום מקום בחוקה גם לא מצוין שהיא כזו. כמו כן, גם אם נניח שאסור ליפנים להחזיק צבא, המציאות היא שמאז ימי הכיבוש האמריקאי ועד היום יש ביפן עשרות בסיסים אמריקאיים ורבות של חיילים אמריקאים מחילות האוויר, הים והיבשה. לא זו בלבד שהממשלה היפנית מקבלת בשמחה את הכוחות הללו, היא אפילו משלמת להם מדי שנה סכומי עתק שאמורים לכסות את חלק הארי של עלויות התחזוקה השוטפות שלהם (sympathy budget).

החוקה גם כמובן אינה אוסרת על יפן לתמוך באופן אידיאולוגי או כלכלי בצבאות אחרים. למעשה, החוקה נכתבה מתוך ידיעה שהיא תחייב את יפן לתמוך בצבא ארה"ב. ואכן, לאחר הכיבוש האמריקאי תמכה יפן באופן רציף, באמצעים שונים - טכנולוגיים, לוגיסטיים, כספיים ומוראליים - בצבא האמריקאי, ולכן, אפילו אם לא היה לה צבא, לא היה ניתן לכנותה

”פציפיסטית”.

אמנם, ליפן יש גם יש צבא משל עצמה. אמנם, לצבא היפני קוראים ”הכוחות להגנה עצמית” (מזכיר לכם משהו? צה”ל?), אבל כל צבא טוען שמטרתו היא ”להגן” על מדינתו ועמו. כל פעולה של צבא מודרני במדינה דמוקרטית מוצדקת על-ידי שיקולי שמירה והגנה, והרי תמיד יש על מה להגן - אדמה, אנשים, אמונה, עקרונות, משאבים וכבוד. כל צבא כמעט יגדיר עצמו כ”הגנתי בלבד”, והצבא היפני פועל באופן זהה.

טנק יפני במפגן אש סמוך להר פוג'י, 28.8.10 (צילום: Keith Tarrier / Shutterstock.com)

ליפנים יש כבר עשרות שנים טנקים, מטוסי קרב משוכללים, צי שנחשב לאחד מחמשת החזקים בעולם, יחידות קומנדו (שבמידת הצורך יכולות לעשות יותר מלחלק פרחים לאויב הפוטנציאלי), טילים משוכללים והרשימה עוד ארוכה. למעשה, האמריקאים אפילו קונים מהיפנים חלק מהטכנולוגיה הצבאית שלהם.

בקיצור, הצבא היפני ערוך ומזומן להגן על ארץ השמש העולה בדם ובפלדה, ולא מאתמול. לא יצא לי להכיר

הרבה פציפיסטים שמחזיקים ברשותם ספינות טילים וטנקים בעלי יכולת הרס עצומה ”לצורך הגנה עצמית”. גם לא יצא לי עדיין לפגוש פציפיסטים שמוכרים נשק לאחרים.

אפשר להתפלסף הרבה על משמעות המלה ”פציפיזם” ועל המשמעות שלה בהקשר היפני, אולם בלי להלאות בפרטים, אם המשמעות של פציפיזם היא בסך-הכל ”מדיניות שמעדיפה שלום על פני מלחמה”, האם אי-אפשר לקרוא כמעט לכל המדינות בעולם ”פציפיסטיות”? ישראל מעדיפה מלחמה על פני שלום? ברור שלא. אם כבר יש מלחמה, זו ”מלחמת אין ברירה”. אף ממשלה לא תצהיר שהיא רוצה במלחמה שאלה היא נכנסת. גם היפנים לא רוצים מלחמה, ברור. זה לא הופך אותם לפציפיסטים.

גיא אלמוג הוא בוגר תואר שני מחקרי של החוג ללימודי אסיה באוניברסיטת חיפה וכתב תיזה בנושא החוקה היפנית